

THE SYSTEM OF SOCIAL PROTECTION IN UZBEKISTAN.(In the case of the Fergana Valley, 2016-2020)." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.10 (2022): 346-350.

10. Rahmonov E.A., Kholmatov M. M. THE SIGNIFICANCE OF YOUTH SUPPORT IN THE PROCESS OF SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION IN UZBEKISTAN //INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429. – 2022. – T. 11. – №. 10. – С. 337-342.

МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА АҲОЛИНИ ИЖТИМОЙ ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ЧОРА –ТАДБИРЛАРИНИНГ АМАЛГА ОШИРИЛИШИ

Акбаров Қобилжон

тарих фанлари номзоди, Тарих кафедраси доценти

А.А.Аманов

ҚДУ Тарих кафедраси ўқитувчиси

E-mail: amanovabdusalim1980@gmail.com,

B. Odilov, QDU talabasi.

Аннотация

Мақолада Республикамизда аҳолини ижтимоий ҳимоялаш жараёнининг шаклланиши, ҳуқуқий омиллари, иқтисодий асослари, ушбу тизимнинг натижа ва муаммолари, ижтимоий ҳимоя сиёсатининг ислохотлар даврийлиги очиб берилган.

Таян сўз ва иборалар: ижтимоий ҳимоя, ўтиш даври, бозор иқтисодиёти, ногиронлар, кўп болали oilалар, кам таъминланганлар, етим-есирлар, ёлғиз қариялар, пенсионерлар, ёш болали оналар.

Аннотация

В статье изложены вопросы создания системы социальной защиты населения ,её правовые,экономические основы,достижения и нерешенные вопросы этой системы, а также периодизация государственной политикипо социальной защите населения Узбекистана.

Ключевые слова и выражения: социальная защита, переходной период, рыночная экономика, инвалиды, многодетные семьи, малообеспеченные, сироты, одинокие пожилые люди, пенсионеры, матери имеющие детей младенческого возраста.

Annotation

The article describes the formation of the process of social protection of the population in the Republic, the legal framework, the economic basis, the results and problems of this system, the periodicity of reforms in social protection policy.

Key words and expressions: social protection, transition period, market economy, disabled people, families with many children, underage children, orphans, elderly people alone, pensioners, mothers with young children.

Мустақиллик йилларида бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида кам таъминланган ва балоғат ёшидаги болалари бор оилаларни ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари ишлаб чиқилди. Кам таъминланган ва болали оилаларга ижтимоий ёрдам аниқ берилишини кучайтириш, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш борасидаги чора-тадбирларни руёбга чиқаришда фуқороларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари роли ва масъулиятини ошириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президентининг 1994 йил 23 августда қабул қилинган “Кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялашни кучайтиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида”ги[3.65] фармонида кўра Республикада кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам кўрсатиш янада фаоллаштирилди.

Бозор иқтисодиётига ўтиш даврида аҳолини ижтимоий ҳимоялаш зарурлигини чуқур англаган Республика Президенти ва ҳукумати бу борада аниқ чора-тадбирлари натижасида аҳолининг кам таъминланган қисмини дароматларини ошириш юзасидан ижобий ютуқларга эришилди. Жумладан, аҳолининг даромад манбаларидан бири бўлган иш хақи,

нафақалар ва стипендиялар миқдорини доимий равишда ошириб бориш орқали ҳам аҳолини ижтимоий ҳимоялаб борилди. Бозор иқтисодиёти даврида бошқа республикалар қатори Ўзбекистон Республикаси ҳам бир қатор қийинчиликларга учраган замонда яшаб келмоқда эди.

Кам таъминланган оилаларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш мақсадида ажратилган маблағлар миқдори ҳам йил сайин ошиб борди. Масалан, 1994 йилда ажратилган республика бюджети маблағлари 361,8 млн сўмни ташкил этган бўлса, бу миқдор доимий равишда оширилиб борилди. 1998 йилда 1 млрд сўм, 1999 йилда 2 млрд сўмни ташкил этиб, ушбу тизим орқали кам таъминланган оилалар – жами 3 миллион киши (мамлакат аҳолисининг 12,2 фоизи) ва болали оилалар 6,5 миллиондан ортиқ киши(27 фоиз)[1.47-48] моддий ёрдам олди.

Андижон вилоятида 1994 йили 181 мингдан зиёд кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоя қилиш учун 98 млн. сўм[6.4141-фонд, 8-рўйхат, 39-жилд, 66-варақ.] маблағ сарфланган. 1995 йил давомида вилоят бўйича 124467 оиллага 137 млн. сўмдан кўпроқ[8.111] моддий ёрдам кўрсатилган. Наманган вилоятида ҳам кам таъминланган оилаларга ёрдам беришни ташкил этиш юзасидан маҳаллаларда махсус ҳисоб рақамлари очилди. Шу мақсад учун республика бюджетидан 1994 йилда 1 миллион 805 минг маблағ ажратилди. Бу маблағ 6 минг оиллага[8.110] бир йўла энг кам иш ҳақи миқдорида берилди. Фарғона вилоятининг биргина Фарғона шаҳрида 1994 йилнинг IV чорагидаёқ фуқоролар йиғинлари томонидан кам таъминланган оилаларга 1 млн. 862 минг 985 сўмлик моддий ёрдам кўрсатилган[4.118].

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 20 ноябрдаги “Болали оилаларга давлатнинг ижтимоий ёрдамини кучайтириш тўғрисида”ги Фармони аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламига моддий ёрдам кўрсатишда муҳим аҳамиятга эга бўлди. Мазкур Фармоннинг жорий қилиниши натижасида 1996 йили республикамизнинг 15 фоиз

оилалари давлат томонидан белгиланган моддий ёрдам туридан фойдаланди[4.118].

1997 йил 1 январдан бошлаб фуқороларнинг ўзини ўзи бошқариш йиғинлари орқали ёрдамга мухтож, болали оилаларга болаларнинг сонига қараб энг оз иш ҳақининг 50 фоизидан бошлаб 175 фоизигача нафақалар бериладиган бўлди[2.272].

Аҳолининг кам таъминланган қатламларининг давлат томонидан моддий таъминлаш доимий равишда такомиллаштириб, 1997 йил сентябр ойидан бошлаб, ҳар йили 1-синф ўқувчиларига бепул ўқув анжомлари, дарсликларни бериш жорий этилди. Шунингдек, кам таъминланган оилаларнинг бошланғич синфларда ўқийдиган болаларига бепул қишқи иссиқ кийимлар бериш йўлга қўйилди. Масалан, 2001-2002 ўқув йилида 2243 нафар, 2002-2003 ўқув йилида 2108 нафар, 2003-2004 ўқув йилида 5877 нафар кам таъминланган оила фарзандларига бепул дарсликлар ва китоблар, ўқув қуроллари, кийим-кечак, болаларнинг ёзги дам олиш оромгоҳларига бепул, имтиёзли нархдаги йўлланмалар олиб берилди[5.121]. Жумладан, Фарғона вилоятида 2006-2007 ўқув йили учун “Президент совғаси” сифатида 1-синфга қабул қилинган 56100 нафар ўқувчиларга ўқув қуроллари тўпламлари, шунингдек, кам таъминланган оилалар болаларини билим олишида моддий қўллаб-қувватлаш мақсадида 1-9-синф ўқувчиларини бепул қишқи кийим-бошлар билан таъминлашга 2324,6 млн. сўм маблағ сарфланган[7.2048-фонд, 20-рўйхат, 10-жилд, 26 -варақ].

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 25 январда “Аҳолининг ижтимоий ҳимояга мухтож қатламларини аниқ йўналтирилган тарзда қўллаб-қувватлашни кучайтириш тўғрисида”ги ПФ-3017 сонли Фармони эълон қилиниб, унда 16 ёшгача болалари бўлган нафақа олувчи оилалар тоифаси кенгайтирилди ҳамда, мактаб, академик лицей ва коллежларда таҳсил оладиган 18 ёшгача болалари бўлган мухтож оилалар ҳам мазкур нафақа турини олиш имконига эга бўлди.

Жумладан, Андижон вилоятида 2004 йилнинг биринчи чорагида 2 ёшгача бола тарбияси билан банд бўлган ишламаётган оилаларнинг 3355 нафарига 1403,7 минг сўм, 18 ёшгача боласи бўлган 1242 та оилага 1838,4 минг сўм нафақа пуллари тўланган. Шунингдек, кам таъминланган деб топилган 1878 та оилага 125,3 минг сўм миқдорда моддий ёрдам пуллари тўланган[6.4141-фонд, 29-рўйхат, 80-жилд, 3 -варақ].

Фарғона вилоятида 2006 йил “Хомийлар ва шифокорлар йили” Дастури ижросини таъминлаш бўйича қишлоқ жойлардаги ёрдамга муҳтож 2923 та оилага биттадан жами 906,4 млн сўмлик қорамол бепул бериш орқали моддий ёрдам кўрсатилган[7.2048-фонд, 20-рўйхат, 10-жилд, 26 -варақ].

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегияси тадбирларини тобора амалга ошириш мақсадида Республика Президентининг 2017 йил 12 сентябрда қабул қилинган “Аҳолининг кам таъминланган қатламларини қўллаб-қувватлашга оид қўшимча чоратадбирлар тўғрисида”ги 3268-сонли Қарори ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатламларини қўллаб-қувватлаш тизимининг янги босқичини бошлаб берди.

Юқоридаги далиллар таҳлили шуни кўрсатадики, ўрганилаётган давр мобайнида Фарғона водийси кам таъминланган ва ёш оилаларни ижтимоий ҳимоялаш республика ҳукуматининг доимий диққат марказида турган. Шунингдек, аҳолининг кам таъминланган ва кам ҳимояланган қисми-болаларга, аёлларга, қарияларга, ногиронлиги мавжуд шахсларга ижтимоий ёрдам бериш ва уларнинг турмуш шароитини яхшилаш бир тузумдан иккинчи тузумга ўтиш даврида фуқароларнинг иқтисодий ва ижтимоий ислохотларга бўлган ишончини янада кучайтиришга ёрдам беради.

Иқтибослар/ Сноски/ References:

1. Газиёв Ш.М. Фуқоролар ўзини ўзи бошқариш органларининг ижтимоий ҳимоя фаолиятини такомиллаштириш муаммолари. Юридик фан. номз ... дисс. – Тошкент. 2009.
2. Jo‘raev N.O‘zbekiston tarixi (milliy istiqlol davri). -Toshkent:”Sharq”. 2011.
3. Зокирова Н. Ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиёти шароитида аҳолини социал ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш (Ўзбекистон Республикаси оилалари мисолида). Тарих фан. номз ... дисс. – Тошкент. 2011. 140 бет.
4. Раҳматуллаев Ш.М. Мустақиллик шароитида Фарғона водийси шаҳарларида ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар (1991-1996 йиллар). Тарих фан. номз ... дисс. – Тошкент. 2000.
5. Топилдиев О.Р. Ўзбекистоннинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида ёшларнинг тутган ўрни(1991-2008 йй.). Тарих фан. номз ... дисс. – Тошкент. 2011.
6. Ўзбекистон Республикаси Президенти Девони архиви Андижон вилояти бўлими.
7. Ўзбекистон Республикаси Президенти Девони архиви Фарғона вилояти бўлими.
8. Хайдаров З.У. Наманган вилоятининг совет даври ва мустақиллик йилларидаги ижтимоий-иқтисодий ва маданий тарихи: қиёсий таҳлил. Тарих фан. номз ... дисс. – Наманган. 2007.